

ל"ג בעומר – דמויות מן העבר

מערך שיעור

מידע למורים

<p>תיאור קצר של השיעור</p>	<p>ר' שמעון בר יוחאי, ר' עקיבא ושמעון בר כוכבא – שלוש דמויות היסטוריות הקשורות לל"ג בעומר, שבמידע שיש עליהן רב הנסתר על הגלוי. במערך השיעור המתקשב נכיר מאפיינים מרכזיים של דמויות אלו ונעמוד על הקשר שלהן זו לזו ולל"ג בעומר. כל זאת, באמצעות חידון וירטואלי ופעילות יצירה ברשת.</p>
<p>קהל יעד</p>	<p>כיתות ד-ו</p>
<p>פריטי מקור שהשיעור מתבסס עליהם</p>	<p>ל"ג בעומר, דבר לילדים, 1949</p>
<p>משך הפעילות</p>	<p>45 דקות</p>
<p>חומר רקע למורה</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ל"ג בעומר – חג המדורות: על הקשר בין הדלקת מדורות ליום זה, בספרייה הווירטואלית של מט"ח • ל"ג בעומר: סדרת הרצאות על נושאים שונים בחג • על מקורותיו של ל"ג בעומר: מאמר של הרב גלעד קריב באתר התנועה הרפורמית • על מותם של תלמידי ר' עקיבא: מאמר בספרייה הווירטואלית של מט"ח
<p>ציוד והכנות מוקדמות</p>	<ul style="list-style-type: none"> • אמצעי הקרנה • כיתת מחשבים

מהלך השיעור

תיאור הפעילות	מהלך ההוראה זמן משוער
<p>פתחו את השיעור בהצגת התמונה משער עיתון דבר משנת 1949. בקשו מהתלמידים לתאר מה הם רואים באיור (שככל הנראה, אייר נחום גוטמן). שאלות:</p> <ul style="list-style-type: none"> מה עושים הילדים סביב האש? מה הייתם מצפים שיעשו ואינם עושים? השוו למדורת ל"ג בעומר של הכיתה שלכם. ברקע מצויר הר שבמרכזו מבנה. האם אתם יכולים לנחש מה הקשר של ההר והמבנה לל"ג בעומר? <p>בעקבות השאלה האחרונה, הקריאו את השיר. שאלו:</p> <ul style="list-style-type: none"> מיהו "בר יוחאי" המוזכר בשיר, ומה הקשר שלו למדורת ל"ג בעומר? <p>ייתכן שהשאלות תישארנה פתוחות – בשיעור זה אנו ננסה לענות עליהן. כדאי להוסיף, של"ג בעומר הוא חג יוצא דופן שהתפתח במהלך השנים, ובכל תקופה נוספו לו רעיונות ודמויות ש"חוברו" אליו, ולכן נפגוש דמויות ומנהגים שאין בהכרח קשר ביניהם, אבל כולם נקבצו ליום הזה. כמו כן, המקורות ההיסטוריים על הדמויות המרכזיות בחג הם מועטים, והקשר של הדמויות לל"ג בעומר נותר עמום גם בקרב החוקרים בתחום. אנו נספר מה שידוע לנו מן המקורות, אך עדיין תהיה בידינו תמונה חלקית בלבד.</p>	<p>פתיחה במליאה 5 דקות</p>
<p>נוסף על ר' שמעון בר יוחאי, ל"ג בעומר מקושר עם דמויות נוספות: ר' עקיבא ובר-כוכבא. כדי לעשות סדר בשלל הדמויות והמאורעות, ערכו לתלמידים מעין חידון, שדרכו ילמדו על החג. החידון נמצא באתר Quizizz, ויש לפתחו במחשב המחובר למקרן. התלמידים יכולים להצטרף למשחק בכל מחשב, טאבלט או טלפון חכם, דרך כניסת שחקנים והכנסת הקוד שתאמרו להם (יופיע בקישור של המשחק בעת שתיכנסו אליו). אין להשתמש בדפדפן אקספלורר שכן הוא אינו מציג את המשחק כהלכה.</p>	<p>חידון על החג ומידע נוסף, 20 דקות</p>

כל תלמיד צריך לרשום את שמו, ומיד הוא יכול להתחיל לשחק. לכל שאלה יש זמן קצוב. בלוח הניהול תוכלו לראות את התשובות של כל התלמידים. בסיום החידון, סכמו את המידע שהתקבל: ל"ג בעומר התפתח בזמנים ובמקומות שונים סביב שלוש דמויות שחיו לפני כמעט אלפיים שנה:

ר' עקיבא – חכם גדול בתורה. לפי המסופר בתלמוד, היו לו 24,000 תלמידים, וכולם מתו במגפה בימי ספירת העומר (לפי דעה אחרת, הם מתו במהלך מרד בר-כוכבא). המגפה מוסברת במקורות בכך ש"לא נהגו כבוד זה בזה". על פי אחד המקורות, מיתתם פסקה בל"ג בעומר. לכן לפי המסורת, בספירת העומר נוהגים מנהגי אבלות (לדוגמה – לא מתחתנים), ובל"ג בעומר פוסקים מנהגי האבלות.

ר' עקיבא הוצא להורג בידי הרומאים, בעקבות התנגדותו הגלויה לאיסור ללמוד תורה.

ר' שמעון בר יוחאי – תלמידו של ר' עקיבא. על פי הסיפור המוכר, הוא התחבא 13 שנים במערה מפני השלטונות הרומאים, והתקיים רק מעץ חרובים ומים. עם השנים נטוו סיפורים סביב דמותו כאבי תורת הנסתר, ה"קבלה", וכבר במקורות קדומים יוחסו לו כוחות מיסטיים. על פי מסורת מימי הביניים, ל"ג בעומר הוא יום פטירתו של ר' שמעון בר יוחאי. על פי מסורת אחרת מספר ה"זוהר", הוא ביקש שישמחו שמחה גדולה ביום מותו. מכאן התחיל מנהג ה"הילולה" בקבר המשוער של רשב"י ביישוב מירון שבגליל, הכוללת הדלקת מדורות בלויית שירים ותפילות. ייתכן שהסיפור המסורתי על האש שעטפה אותו במותו הוביל למנהג הדלקת המדורות בתאריך זה.

השיר שקראנו בתחילת השיעור מזכיר את בר יוחאי כ"גיבור" מפני שהעז לומר דברים נוקבים נגד השלטון הרומי ומעשיו, ובכך סיכן את חייו.

שמעון בר כוכבא – דמותו חוברה לל"ג בעומר רק בתקופה הציונית, כחלק מהרצון של התנועה הציונית להאדיר את החשיבות של פעולה אקטיבית, הגנה עצמית וערך העצמאות המדינית – רעיונות שתמכו במטרותיה. בר כוכבא חי בתקופתו של ר' עקיבא והנהיג מרד ברומאים. המרד נכשל, אך

<p>דמותו של בר כוכבא נשארה חקוקה במסורת כלוחם אמיץ למען חירות העם. בתקופת הציונות קישרו את דמותו ל"ג בעומר, כנראה בגלל הקשר שלו לר' עקיבא, שהאמין בו, ואולי בגלל מנהג קדום שלא ידעו מה מקורו – לצאת בל"ג בעומר ליערות ולירות בחץ וקשת. יש הטוענים כי בל"ג בעומר התקיים קרב שבו ניצח בר כוכבא.</p> <p>לשלוש הדמויות מכנה משותף: כולן לחמו באומץ ברומאים ששלטו בארץ ישראל בתקופתם. בר כוכבא לחם בנשק, ושני החכמים באמצעות התנגדות לגזרות ולאיסורים של הרומאים.</p> <p>המנהג להדליק מדורות, ומנהג נוסף – לצאת לירות בחץ וקשת – התפתחו בנפרד, אך קושרו בדרכים שונות למאורעות היום.</p>	
<p>חזרו לשיר שקראנו בפתיחת השיעור. השיר מהלל את בר יוחאי כגיבור, דבר המתאים לתפיסת הציונות את ל"ג בעומר כחג של גיבורים (בשונה מתקופות קודמות, אז התמקדו בבר יוחאי כדמות מיסטית), וזו הסיבה שהוא הפך לחג מרכזי בהתחדשות הציונית. בשיר מוזכרות "דמויות [...] מבראשית ימי עם חיל" הנשקפות במדורה, וההיזכרות בהן מגבירה את השמחה. אנו פגשנו שלוש דמויות כאלה, שלחמו למען קיומו הרוחני ועצמאותו של העם.</p> <p style="text-align: center;">פעילות חקר ויצירה מסכמת</p> <p>הפנו את התלמידים לפעילות חקר ברשת, בזוגות: לבחור את אחת הדמויות שלמדנו עליהן ולמצוא מידע נוסף על חייה. כדי לסכם את הממצאים, כל זוג יפתח דף על שם הדמות שבחר באתר fakebook, ויסכם שם את הממצאים שהעלה בחיפושיו.</p> <p>הוראות לשימוש באתר: אין צורך בהרשמה. הדף מזכיר בעיצובו דף פייסבוק רגיל, ואפשר לכתוב בו את שמה של הדמות, להוסיף תמונה, מידע ביוגרפי וכן להוסיף סטטוסים ותגובות, ולסיום – לשתף את הקישור לדף.</p> <p>הנחו את התלמידים להביא מידע בסיסי על הדמות – שם מלא, מקום, תקופה, ואת הקשר שלה לל"ג בעומר. כמובן, להוסיף מידע רלוונטי, אפשר גם בדרך מעניינת או הומוריסטית – בשילוב תמונות ואף סרטונים.</p> <p>תוכלו לבחור בדפים המעניינים במיוחד ולהציג אותם בפני הכיתה.</p>	<p>פעילות מסכמת, 20 דקות</p>